

Araştırma Makalesi

Su Ürünleri Sektörünün Rekabet Gücünün Analizi: Baltık Ülkeleri Örneği

¹Güçgeldi BASHİMOV*, ²Ahmet AYDIN

¹Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, SBE İşletme Anabilim Dalı, 51240, Niğde, Türkiye

²Akdeniz Üniversitesi, Finike Meslek Yüksekokulu, Su Ürünleri Programı, 07740, Antalya, Türkiye

*Sorumlu Yazar: guyc55@gmail.com

Geliş Tarihi: 12.04.2017

Düzeltilme Geliş Tarihi: 11.08.2017

Kabul Tarihi: 15.12.2017

Özet

Su ürünleri sektörü Baltık ekonomilerinde önemli rol oynamaktadır. Su ürünleri sektörü genel ekonomi içerisinde işyeri sayısı, istihdam ve yaratılan katma değer bakımından ağırlığı olan bir sektördür. Bununla birlikte, su ürünleri sektörü Baltık ülkelerinde önemli bir ihraç kalemi oluşturmaktadır. Baltık ülkelerinin su ürünleri ihracatı son 15 yıllık dönemde 5 kattan fazla bir artış göstererek 111,8 milyon dolardan 676,1 milyon dolara ulaşmıştır. Bu çalışmada, Baltık ülkelerinin (Letonya, Litvanya ve Estonya) su ürünleri sektöründeki rekabet gücü belirlenmeye çalışılmıştır. 2001-2015 dönemi için zaman serisi verileri kullanılmıştır. Rekabet gücünün belirlenmesinde Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ), Açıklanmış Simetrik Karşılaştırmalı Üstünlükler (ASKÜ) ve Ticaret Dengesi İndekslerinden yararlanılmıştır. AKÜ ve ASKÜ indeks sonuçlarına göre Baltık ülkeleri su ürünleri sektöründe rekabet gücüne sahiptir. Ticaret Dengesi İndeksine göre Letonya ve Litvanya su ürünleri sektöründe karşılaştırmalı üstünlüğe sahip ancak net ithalatçı ülkedir. Estonya ise su ele alınan sektörde hem karşılaştırmalı üstünlüğe sahip hem de net ihracatçı ülke konumundadır.

Anahtar kelimeler: Baltık ülkeleri, rekabet gücü, su ürünleri

Competitiveness of Fisheries Sector: A Case Study of Baltic Countries

Abstract

Fishery sector plays a very important role in the Baltic economies. Fishery sector has a great place in general economy from the view point of the number of firms, employment and value added created. Also, fishery sector is an important export item in the Baltic countries. Export of fisheries increased more than 5 times from \$111.8 million to \$676.1 million in the last 15 years. The study tries to evaluate the competitiveness of Baltic countries (Latvia, Lithuania and Estonia) in fisheries sector. Time series data from 2001 to 2015 have been used. Revealed Comparative Advantage (RCA), Revealed Symmetric Comparative Advantage (RSCA) and Trade Balance Index (TBI) were used to see the degree of the competitiveness. The estimate of RCA and RSCA shows that the Baltic countries have competitive power in fisheries sector. As a result of the TBI, Latvia and Lithuania have comparative advantage but they are net importers. It was found that Estonia has comparative advantage and net exporter in fisheries sector.

Key words: Baltic countries, competitiveness, fisheries

Giriş

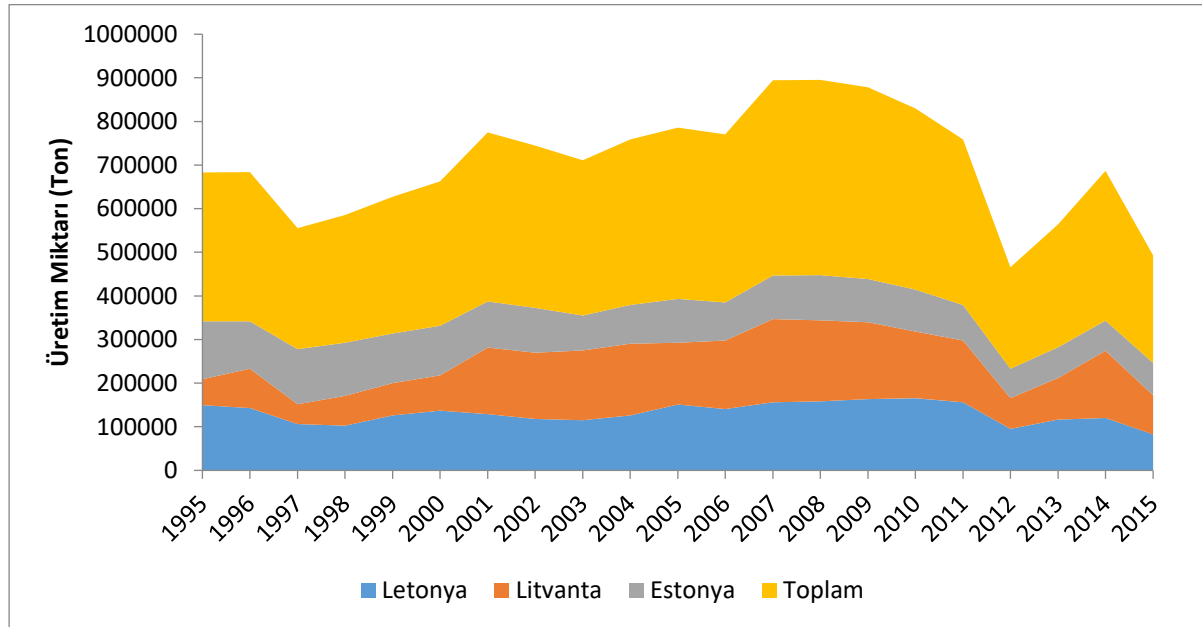
Su ürünleri sektörü üretim, işleme, muhafaza ve taşıma gibi ekonomik faaliyetler sonucu milyonlarca insana istihdam sağlamaktadır. Dünya genelinde su ürünlerinin üretim ve ticaretinin yukarı yönlü bir seyir izlemesi bu sektörde istihdam edilen kişi sayısının artmasına

olanak sağlamıştır. 1990 yılından bu yana sektördeki istihdam dünya nüfusundan daha hızlı bir oranda artış göstermiş ve günümüzde 60 milyon kişiye istihdam sağlanmaktadır (FAO, 2014). Bununla birlikte su ürünleri, besleyici özelliği nedeniyle insan sağlığı ve beslenmesinde önemli

bir yere sahiptir. Günümüzde su ürünleri sektörü yarattığı istihdam ve gelir hacmi ile tüm dünyada çok büyük ekonomik değere sahip sektörlerden biridir (Turan ve ark., 2006; Tatlıdil ve ark., 2009; Anonim, 2013; Saygı ve ark., 2015).

Su ürünleri sektörü birçok ülkelerde olduğu gibi Baltık ülkelerinde de ekonomik sistemin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Sektör nüfusun önemli bir kısmına istihdam yaratmakta, diğer sektörlerle hammadde sağlamakta ve ihracata doğrudan katkıda bulunmaktadır. Dolayısıyla su ürünleri sektörü Baltık ülke ekonomileri için stratejik bir öneme sahiptir. 2015 yılında Baltık ülkelerinin toplam su ürünleri üretim miktarı 2,46

milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Su ürünleri üretim miktarı Letonya'da 823 bin ton, Litvanya'da 895 bin ton ve Estonya'da ise 744 bin tondur. Baltık ülkelerinde su ürünlerinin %95,8'i denizden ve %4,2'si iç sulardan elde edilmektedir (FAO, 2017). Şekil 1'de Baltık ülkelerinde su ürünleri üretiminin yıllara göre gelişimi gösterilmiştir. Şekil 1 incelendiğinde küresel kriz öncesi dönemde su ürünleri üretimin sürekli artış gösterdiği, ancak kriz sonrası dönemde ise üretimin azaldığı görülmektedir. Nitekim, 2009-2015 yılları arasında su ürünleri üretimi yaklaşık %45 oranında azalmıştır.

Şekil 1. Baltık ülkelerinde su ürünleri üretiminin yıllara göre seyri

Baltık ülkelerinde su ürünlerinin ihracat ve ithalatı incelendiğinde son yıllarda belirgin artışlar olduğu gözlemlenmektedir. Baltık ülkelerinin su ürünleri ihracatı 2001 yılında 111,8 milyon dolar iken, 2015 yılında 676,1 milyon dolara ulaşmıştır. Aynı yıllarda ithalat 132,5 milyondan 700 milyon dolara çıkmıştır. Şekil 2'de Baltık ülkelerinin su ürünleri dış ticaretine ilişkin bilgiler gösterilmiştir.

Bu çalışma, Baltık ülkelerinin (Letonya, Litvanya ve Estonya) 2001-2015 döneminde su ürünleri sektöründeki rekabet gücünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede öncelikle rekabet gücü kavramı ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde konu ile ilgili çalışmalar, veri seti ve araştırma yöntemi hakkında bilgiler sunulmuştur. Daha sonra çeşitli rekabetçilik indeksleri çerçevesinde su ürünleri sektörünün rekabet gücü analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Rekabet gücü kavramı

Günümüzde uluslararası ihracat pazarlarını ele geçirebilmek, bu pazarlarda tutunabilmek veya pazar payını artırabilmek için ülkeler arasında amansız bir yarış vardır. Bu yarışta başarılı olabilmenin temel koşulu ise yüksek bir rekabet gücüne sahip olmaktır (Seyidoğlu, 2015). Dolayısıyla, gerek yerli ve gerekse yabancı literatürde rekabet ve rekabet gücü ile ilgili yapılan çalışmalar oldukça önem kazanmış bulunmaktadır (Saraçoğlu ve Köse, 2000).

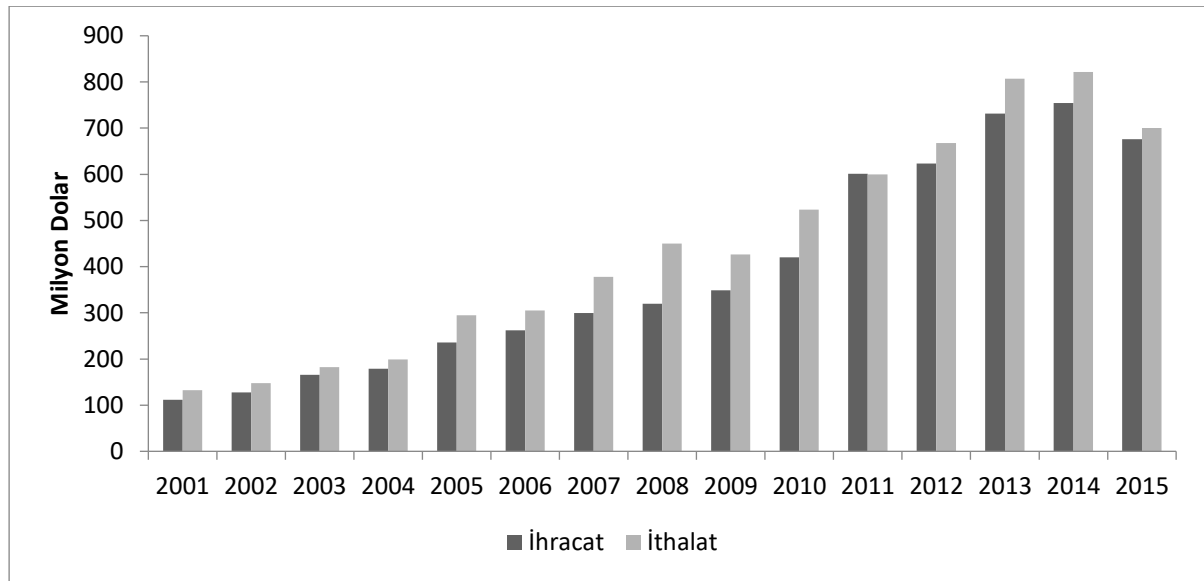
Rekabet gücü kavramının herkesçe kabul edilmiş bir tanımı bulunmamaktadır. Bugüne kadar rekabet kavramı ekonomistler, politikacılar ve akademisyenler tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Dolayısıyla her araştırmacı rekabet gücü konusunu kendi uzmanlık alanı çerçevesinde ele almış ve konuya bu açıdan yorum getirmişlerdir. Genel olarak rekabet gücü firma, sektör veya uluslararası düzeyde ele alınmıştır. Rekabet gücü çok genel anlamda, "bir ülkenin

ürettiği bir ürünü dünya fiyatlarından dünya piyasalarında satabilme, uluslararası pazarda etkili bir ihracat payına sahip olabilme ve bu konumunu devam ettirebilme gücü” olarak tanımlanabilmektedir (Saraçoğlu ve Köse, 2000).

Rekabet gücü firmalar açısından, arz etmiş oldukları mal ve hizmetlerin alternatifleri karşısında tercih edilmesini sürdürülebilir olarak sağlayan bir yetenek olarak tanımlanmaktadır (Çoban, 2001). Başka bir tanıma göre rekabet gücü, bir endüstrinin rakiplerine eşit ya da daha üst düzeyde bir verimlilik düzeyine ulaşması ve bu verimlilik düzeyini devam ettirmesi ve üretmiş olduğu ürünleri, rakiplerinin maliyetlerine eşit ya da daha düşük maliyette üretme ve satabilme yetisine sahip

olmasıdır (Markusen, 1992). Diğer bir tanıma göre rekabet gücü, bir ülkenin ürettiği mallarda diğer ülkelerin malları ile fiyat, kalite, tasarım, güvenilirlik ve zamanında teslim gibi unsurlarda yarışabilir düzeyde olmasıdır (Kelleci, 2009). Ketels (2010) ise rekabet gücünü, uluslararası piyasalarda satış yapabilme yeteneği olarak tanımlamaktadır.

Görüldüğü üzere rekabetin birden çok tanımı bulunmaktadır. Yukarıda ifade edildiği gibi rekabet temelde, aynı amacı güden ekonomik birimler arasında zaman içinde ortaya çıkan bir yarışmadır. Günümüzde rekabet gücü, ülkelerin uluslararası ekonomik arenada söz sahibi olabilmeleri için çok önem verdiği konulardan biridir.

Şekil 2. Baltık ülkelerinde su ürünleri dış ticaretinin gelişimi

Literatür araştırması

Bugün su ürünleri ihracatı birçok ülkenin ekonomik hayatında önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla su ürünleri sektörünün dış ticaret yapısını ve rekabet gücünü belirlemeye yönelik olarak birçok çalışma yapılmıştır. Bu bölümde su ürünleri sektörünün rekabet gücü düzeyini belirlemeye yönelik yapılan bazı çalışmalar ile bilgiler sunulmuştur.

Kijboonchoo ve Kalayanakupt, (2003) çalışmalarında 1982-1998 dönemi için Tayland'ın konserve ton balığı ihracatının küresel piyasadaki karşılaştırmalı üstünlüğünü ortaya koymaya çalışmışlardır. Araştırmada Balassa'nın Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) indeksini kullanmışlardır. İncelenen dönemde Tayland'ın konserve ton balığı ticaretinde karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu tespit edilmiştir.

Polymeros ve ark., (2005) yapmış oldukları çalışmalarında AKÜ indeksini kullanarak Akdeniz ülkelerinden İtalya, Yunanistan, Fransa, İspanya ve

Portekiz'in su ürünleri sektöründeki rekabet gücünü analiz etmişlerdir. Araştırma sonucunda söz konusu ülkelerin özellikle taze ve dondurulmuş balık ürünlerinde karşılaştırmalı üstünlüğe sahip oldukları tespit edilmiştir.

Hossain (2006) Bangladeş'te su ürünlerinin ihracat performansı analiz edilmiştir. Çalışmada Simson indeksi, Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) indeksi ve Açıklanmış Simetrik Karşılaştırmalı Üstünlükler (ASKÜ) indeksi kullanılmıştır. Analiz sonucunda Bangladeş'in kurutulmuş ve dondurulmuş balık ihracatında rekabet gücüne sahip olmadığı belirlenmiştir. Buna karşın yumuşakçalar ihracatında rekabet gücü yüksek bulunmuştur.

Gopal ve ark., (2009) Hindistan balık ihracatının rekabet gücünü Balassa'nın AKÜ indeksi ile Vollrath'ın geliştirdiği indeksleri kullanarak analiz etmişlerdir. Araştırma sonucunda Hindistan'ın balık ihracatında karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olmadığı tespit edilmiştir.

Kuldilok ve ark., (2013) Tayland'ın ton balığı ihracatındaki rekabet gücünü analiz etmişlerdir. Çalışmada AKÜ indeksi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre Tayland'ın ton balığı ihracatında karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğunu tespit etmişlerdir.

Aydın ve ark., (2014) Karadeniz ülkelerinin (Türkiye, Rusya, Bulgaristan, Gürcistan, Ukrayna ve Romanya) su ürünleri sektöründeki rekabet gücünü AKÜ indeksini kullanarak analiz etmişlerdir. Sonuç olarak, Karadeniz ülkelerinin su ürünleri sektöründe rekabet gücüne sahip olmadıkları tespit edilmiştir.

Rani ve ark., (2014) Hindistan akvaryum endüstrisinin ihracat performansını AKÜ indeksini kullanarak 1991-2009 dönemi için analiz etmişlerdir. Araştırma bulgularına göre akvaryum balıkçılığına ait AKÜ indeks değeri incelenen dönemde dalgalı bir trend izlemektedir. Analiz bulgularına göre son yıllarda AKÜ indeks değerinde önemli düzeyde bir artış olduğu tespit edilmiştir.

Bashimov ve Aydın (2016) Rusya'nın su ürünleri ihracatındaki rekabet gücü Balassa ve Lafay tarafından geliştirilen indeksler yardımıyla analiz edilmiştir. Sonuç olarak, Rusya'nın su ürünleri sektöründe rekabet gücünün düşük olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, son yıllarda AKÜ indeks değerinde önemli düzeyde bir artış olduğu tespit edilmiştir.

Materyal ve Yöntem

Çalışmanın verilerini makro düzeydeki ikincil veriler oluşturmaktadır. Çalışmada, Harmonize Ürün Sınıflandırması (HS) kullanılmıştır. HS 2 haneli ürün sınıflandırması içinde yer alan ve 03 kodlu "Balıklar, kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar ve suda yaşayan diğer omurgasız hayvanlar" ürün grubuna ait dış ticaret verileri kullanılmıştır. Su ürünlerine ait dış ticaret verileri Uluslararası Ticaret Merkezi'nin istatistiklerinden derlenmiştir. Araştırma 2001-2015 dönemini kapsamaktadır.

Su ürünleri sektörünün rekabet gücünün analizinde kullanılan ilk ölçüt Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler indeksidir. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) indeksi ilk kez Liesner (1958) tarafından ortaya atılmış, daha sonra ise Bela Balassa (1965) tarafından yeniden tanımlanarak geliştirilmiş ve Balassa indeksi olarak da adlandırılmaktadır. Balassa'nın AKÜ yaklaşımı, karşılaştırmalı üstünlüğün gerçek biçiminin ticaret sonrası verilerden gözlemlenebileceğini varsaymaktadır. Bu yaklaşım ile Balassa, bir ülkenin ilgili mal ya da sektörde 'açıklanmış' karşılaştırmalı avantaja sahip olup olmadığını belirlemeye

çalışmaktadır (Şahinli, 2012). Balassa'nın AKÜ indeksi şu şekilde formüle edilmektedir:

$$AKÜ_{ij} = \left[\frac{X_{ij}}{X_i} \right] / \left(\frac{X_{wj}}{X_w} \right) \quad (1)$$

Eşitlik 1'de, AKÜ_{ij}, 'i' ülkesinin 'j' sektörü için açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler indeksini, X_{ij} 'i' ülkesinin 'j' sektörünün ihracatını, X_i 'i' ülkesinin toplam ihracatını, X_{wj} 'j' sektörünün dünya ihracatını ve X_w dünyanın toplam ihracatını göstermektedir. İndeks değerinin 1'den büyük olduğu hallerde ülkenin ilgili malda açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu, indeks değerinin 1'den küçük olduğu hallerde ise, ülkenin ilgili malda karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır (Mushanyuri ve Mzumara, 2013; Peker, 2015).

Rekabet gücünün ölçümünde kullanılan ikinci ölçüt Açıklanmış Simetrik Karşılaştırmalı Üstünlükler (ASKÜ) indeksidir. Bu indeks aşağıdaki şekilde formüle edilmektedir:

$$ASKÜ_{ij} = (AKÜ_{ij} - 1) / (AKÜ_{ij} + 1) \quad (2)$$

ASKÜ indeksi -1 ile +1 arasında bir değer almaktadır. Eğer indeks değeri pozitif ise ülke o üründe rekabet gücüne (karşılaştırmalı avantaja) sahiptir. Eğer indeks değeri negatif ise ülke o ürünün ticaretinde karşılaştırmalı dezavantaja sahiptir (Dalum ve ark., 1998; Laursen, 1998).

Rekabet gücünün ölçümünde kullanılan son ölçüt Ticaret Dengesi İndeksidir (TBI). Lafay tarafından geliştirilen bu indeks bir ülkenin ilgili üründe net ihracatçı veya net ithalatçı olup olmadığını belirlemek için kullanılmaktadır (Widodo, 2008; Ishchukova ve Smutka, 2013). İndeks şu şekilde formüle edilmektedir:

$$TBI_{ij} = (X_{ij} - M_{ij}) / (X_{ij} + M_{ij}) \quad (3)$$

Eşitlik 3'de 'X' ve 'M' sırasıyla ihracatı ve ithalatı göstermektedir. TBI indeksi -1 ile +1 arasında bir değer almaktadır. Eğer indeks değeri +1 ise ülkenin net ihracatçı konumunda olduğu söylenir. Buna karşın eğer indeks değeri -1 ise ülkenin net ithalatçı konumunda olduğu söylenir. Eğer indeks değeri 0 ise ülkenin ihracat ve ithalat değerlerinin birbirine eşit olduğu söylenir (Ma, 2013; Altay Topçu ve Sümerli Sarıgül, 2015).

ASKÜ ve TBI indeksleri kullanılarak üretim haritası oluşturulmaktadır. Ürün haritası dört farklı gruptan (A, B, C, D) oluşmaktadır. Bu gruplar Çizelge 1'deki gibi açıklanabilir (Widodo, 2008).

Çizelge 1. Üretim haritası

Açıklanmış Simetrik Karşılaştırmalı Üstünlükler İndeksi (RSCA)	RSCA>0	Grup B: Karşılaştırmalı Üstünlük- Net İthalatçı (RSCA>0 ve TBI<0)	Grup A: Karşılaştırmalı Üstünlük- Net İhracatçı (RSCA>0 ve TBI>0)
	RSCA<0	Grup D: Karşılaştırmalı Dezavantaj- Net İthalatçı (RSCA<0 ve TBI<0)	Grup C: Karşılaştırmalı Dezavantaj- Net İhracatçı (RSCA<0 ve TBI>0)
		TBI<0	TBI>0
Ticaret Dengesi İndeksi (TBI)			

Bulgular ve Tartışma

Su ürünleri sektörüne yönelik hesaplanan Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler indeks değerleri Çizelge 2’de sunulmuştur. Su ürünleri sektöründe Estonya’nın AKÜ indeks değerinin ele alınan yılların tamamında 1’den büyük olduğu dolayısıyla Estonya’nın sektörde rekabet gücüne sahip olduğu görülmektedir. Letonya 2004 yılı hariç diğer bütün yıllarda rekabet gücüne sahiptir. Litvanya ise 2001 yılında su ürünleri sektöründe karşılaştırmalı dezavantaja sahipken, 2002 yılından

itibaren karşılaştırmalı dezavantaj yerini karşılaştırmalı avantaja bırakmıştır. Diğer bir ifadeyle Litvanya’nın rekabet gücü 2002 yılından itibaren yükselmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde ele alınan sektörde Estonya’nın daha yüksek bir rekabet gücüne sahip olduğu görülmektedir. Araştırma sonucunda dikkat çeken bir diğer husus da incelenen dönemde Letonya ve Litvanya’nın rekabet gücü giderek artarken, Estonya’nın rekabet gücünün yavaş yavaş zayıfladığıdır.

Çizelge 2. Rekabet gücünün ölçümü: AKÜ değerleri

Yıllar	Letonya	Litvanya	Estonya
2001	1.18	0.98	2.35
2002	1.11	1.04	2.47
2003	1.08	1.37	2.31
2004	0.96	1.16	2.43
2005	1.11	1.42	2.35
2006	1.49	1.37	2.18
2007	1.66	1.60	1.79
2008	2.16	1.22	1.58
2009	2.26	1.59	1.78
2010	1.93	1.56	2.13
2011	1.79	2.00	1.96
2012	2.03	1.75	2.23
2013	2.25	1.82	2.21
2014	1.51	2.19	2.03
2015	1.27	2.16	1.78

Kaynak: INTRACEN verileri kullanılarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır.

Çizelge 3’de Açıklanmış Simetrik Karşılaştırmalı Üstünlükler indeks değerleri yer almaktadır. Analiz sonucundan da görüldüğü gibi Baltık ülkelerinden Estonya’nın su ürünleri sektörüne ait ASKÜ değeri ele alınan yılların tamamında pozitif bir değer almıştır. Dolayısıyla su ürünleri sektöründe rekabet gücü yüksektir. Letonya 2004 yılı hariç diğer bütün yıllarda rekabet gücüne sahipken, Litvanya ise 2001 yılı hariç diğer yıllarda rekabet gücüne sahiptir.

Çizelge 4’de Ticaret Dengesi İndeksine (TBI) göre su ürünleri sektörüne ait rekabet gücü

değerleri yer almaktadır. Çizelge 4 incelendiğinde Letonya ve Litvanya’nın su ürünleri sektöründe net ithalatçı olduğu görülmektedir. Buna karşın, Estonya’nın net ihracatçı ülke konumunda olduğu görülmektedir. Letonya ve Litvanya ele alınan yılların tamamında net ithalatçı iken, Estonya net ihracatçıdır. Ele alınan yıllarda Estonya’nın Ticaret Dengesi İndeks değerleri giderek zayıflamaktadır. Litvanya’nın TBI değerleri 2001 yılında -0,41 iken, 2015 yılında -0,01 değerini almıştır. Bu da ihracat ile ithalatın birbirine yaklaştığını ifade etmektedir.

Çizelge 3. Rekabet gücünün ölçümü: ASKÜ değerleri

Yıllar	Letonya	Litvanya	Estonya
2001	0.08	-0.01	0.40
2002	0.05	0.02	0.42
2003	0.04	0.15	0.40
2004	-0.02	0.07	0.42
2005	0.05	0.17	0.40
2006	0.20	0.16	0.37
2007	0.25	0.23	0.28
2008	0.37	0.10	0.23
2009	0.39	0.23	0.28
2010	0.32	0.22	0.36
2011	0.28	0.33	0.32
2012	0.34	0.27	0.38
2013	0.38	0.29	0.38
2014	0.20	0.37	0.34
2015	0.12	0.37	0.28

Kaynak: INTRACEN verileri kullanılarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır.

Çizelge 4. Rekabet gücünün ölçümü: TBI değerleri

Yıllar	Letonya	Litvanya	Estonya
2001	-0.17	-0.41	0.29
2002	-0.15	-0.30	0.15
2003	-0.11	-0.17	0.10
2004	-0.08	-0.21	0.10
2005	-0.18	-0.24	0.07
2006	-0.12	-0.20	0.09
2007	-0.15	-0.19	0.05
2008	-0.12	-0.30	0.04
2009	-0.02	-0.27	0.21
2010	-0.11	-0.28	0.25
2011	-0.15	-0.04	0.20
2012	-0.12	-0.10	0.14
2013	-0.12	-0.08	0.07
2014	-0.16	-0.05	0.07
2015	-0.16	-0.01	0.08

Kaynak: INTRACEN verileri kullanılarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır.

Çizelge 5. Üretim haritası

Yıllar	Letonya	Litvanya	Estonya
2001	B	D	A
2002	B	B	A
2003	B	B	A
2004	D	B	A
2005	B	B	A
2006	B	B	A
2007	B	B	A
2008	B	B	A
2009	B	B	A
2010	B	B	A
2011	B	B	A
2012	B	B	A
2013	B	B	A
2014	B	B	A
2015	B	B	A

Çizelge 5'te Baltık ülkelerinin su ürünleri sektöründe üretim haritası gösterilmektedir. Letonya ve Litvanya B grubunda yer alırken, Estonya A grubunda yer almaktadır. Buna göre, Letonya ve Litvanya su ürünleri sektöründe karşılaştırmalı üstünlüğe sahip ama söz konusu sektörde net ithalatçı ülke konumundadırlar. Estonya ise ele alınan sektörde karşılaştırmalı üstünlüğe sahip ve aynı zamanda net ihracatçı ülkedir. Estonya ele alınan yılların tamamında karşılaştırmalı üstünlük-net ihracatçı konumunu korumuştur.

Sonuç ve Öneriler

Son 15-20 yılda Baltık ülkelerinde su ürünleri ihracatının toplam ihracat içindeki payı azalmasına rağmen, sektör ekonomideki önemini hala korumaktadır. Bu çalışmada çeşitli rekabetçilik indeksleri kullanılarak Baltık ülkelerinin 2001-2015 yılları arasında su ürünleri ihracatındaki rekabetçilik düzeyi analiz edilmiştir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular, ele alınan sektörde Baltık ülkelerinin genel olarak rekabet gücüne sahip olduklarını göstermektedir. Ancak, su ürünleri sektöründe Estonya net ihracatçı ülke iken, Letonya ve Litvanya ise net ithalatçı ülke konumundadır. Bununla birlikte, Baltık ülkelerinin karşılaştırmalı üstünlükleri de son yıllarda istikrarlı bir şekilde devam etmemektedir.

Sonuç olarak Baltık ülkeleri su ürünlerinde karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. Ancak, küresel piyasalarda yaşanan gelişmeler ve maliyet unsurlarında yaşanan darboğazlar sektörün rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir. Sektörün rekabet gücünün artırılması için üretim maliyetini minimize edecek önlemlerin alınması, işgücü verimliliğinin artırılması, pazarlama ve lojistik altyapısının iyileştirilmesi ve ihracata yönelik üretimin teşvik edilmesi gerekmektedir. Özellikle su ürünlerinde karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu halde net ithalatçı ülke konumunda olan Letonya ve Litvanya'da politika yapıcıların su ürünlerine yönelik politikalarını yeniden gözden geçirmeleri yararlı olacaktır.

Kaynaklar

- Altay Topçu, B., Sümerli Sarıgül, S. 2015. Comparative advantage and the products mapping of exporting sectors in Turkey. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(18): 330-348.
- Anonim, 2013. Su ürünleri ve balıkçılık sektör raporu, ORKA Yayını.
- Aydın, A., Byashimov, G., Yaykaşlı, M. 2014. Karadeniz ülkelerinin rekabet gücü analizi: su ürünleri sektörü örneği. *Alinteri Zirai Bilimler Dergisi*, 26(1): 32-37.

- Balassa, B. 1965. Trade liberalization and revealed comparative advantage. *The Manchester School of Economics and Social Studies*, 33(2): 99-123.
- Bashimov, G., Aydın, A. 2016. Su ürünleri sektörünün rekabet gücünün analizi: Rusya örneği. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 3(3): 205-210.
- Çoban, O. 2001. Türkiye Tekstil Endüstrisinin Üretim Yapısı ve Karşılaştırmalı Rekabet Gücü. Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Dalum, B., Laursen, K., Villumsen, G. 1998. Structural change in OECD export specialization patterns: de-specialization and 'stickiness'. *International Review of Applied Economics*, 12: 447-467.
- FAO, 2014. Report Highlights Growing Role of Fish in Feeding the World, <http://www.fao.org/news/story/en/item/231522/icode/> [Access date: 29.01.2017]
- FAO, 2017. <http://www.fao.org> [Access date: 03.08.2017]
- Gopal, N., Jeyanthi, P., Geethalakshmi, V., Unnithani G.R. 2009. Indian finfish exports-an analysis of export performance and revealed comparative advantage. *Agricultural Economics Research Review*, 22(2): 291-297.
- Hossain, B. Md. 2006. Export performance of Bangladesh's fisheries sector. *The Journal of Developing Areas*, 39(2): 63-77.
- Ishchukova, N., Smutka, L. 2013. Comparative advantage: products mapping of the Russian agricultural exports. *Agris on-line Papers in Economics and Informatics*, 5(3): 13-24.
- Kelleci, S. 2009. Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Türkiye'nin Rekabet Gücü: karşılaştırmalı Üstünlükler Modeline Göre Sektörel Bir Analiz. Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Ketels, C.H.M. 2010. Export Competitiveness: Reversing the Logic, Institute for Strategy and Competitiveness. Harvard Business School, Boston.
- Kijboonchoo, T., Kalayanakupt, K. 2003. Comparative advantage and competitive strength of Thai canned tuna export in the World market: 1982-1998. *ABAC Journal*, 23(1): 19-33.
- Kuldilok, K.S., Dawson, P.J., Lingard, J. 2013. The export competitiveness of the tuna industry in Thailand. *British Food Journal*, 115(3): 328-341.

- Laursen, K. 1998. Revealed comparative advantage and the alternatives as measures of international specialization. Danish Research Unit for Industrial Dynamics (DRUID) Working Paper No: 98-30.
- Liesner, H.H. 1958. The European common market and British industry. *Econ. J.* 68(270): 302-316.
- Ma, A.S. 2013. Revealed comparative advantage measure: ASEAN-China trade flows. *Journal of Economics and Sustainable Development*, 4(7): 136-145.
- Markusen, J. 1992. Productivity, Competitiveness, Trade Performance and Real Income: the Nexus among Four Concepts. Supply and Services Canada, Ottawa.
- Mushanyuri, B.E., Mzumara, M. 2013. An assessment of comparative advantage of Mauritius. *European Journal of Sustainable Development*, 2(3): 35-42.
- Peker, A.E. 2015. Türkiye hububat ve baklagil alt sektörünün Avrupa Birliği pazarı karşısındaki rekabet gücü. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (2): 1-20.
- Polymeros, K., Tsakiridou, E., Mattas, K. 2005. Assessing the competitiveness of EU Mediterranean fisheries and aquaculture industries. European Association of Agricultural Economists, 95th Seminar, 9-10 December, Roma, Italy.
- Rani, P., Immanuel, S., Kumar, N.R. 2014. Ornamental fish exports from India: performance, competitiveness and determinants. *International Journal of Fisheries and Aquatic Studies*, 1(4): 85-92.
- Saraçoğlu, B., Köse, N. 2000. Bazı Gıda Sanayilerinin Uluslararası Rekabet Gücü: Makarna, Bisküvi ve Un Sanayi. TEAE Yayın No: 39, Ankara.
- Saygı, H., Bayhan, B. , Hekimoğlu, M.A. 2015. Türkiye'nin İzmir ve Ankara illerinde su ürünleri tüketimi. *Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 3(5): 248-254.
- Seyidoğlu, H. 2015. Uluslararası İktisat: Teori, Politika ve Uygulama. Geliştirilmiş 20. Baskı, Güzem Can Yayınları, İstanbul.
- Şahinli, M.A. 2012. Rekabet gücü: Türkiye ve Avrupa Birliği üyesi ülkelerde canlı hayvancılık sektörünün durumu. *YYÜ Tarım Bilimleri Dergisi*, 22(2): 91-98.
- Tatlıdil, F., Aktürk, D., Bayramoğlu, Z. ve Fidan, H., 2009. Development Trends of Aquaculture in the World. *Journal of Animal and Veterinary Advances*, 8 (11): 2291-2298.
- Turan, H., Kaya, Y. ve Sönmez, G. 2006. Balık etinin besin değeri ve insan sağlığındaki yeri. *E.Ü. Su Ürünleri Dergisi*, 23 (1/3): 505-508.
- Widodo, T. 2008. Shift in Comparative Advantage, Dynamic Market and Purchasing Power Parity in the East Asia. Doctorate Thesis, Graduate School of Economics Hiroshima University of Economics, Hiroshima, Japan.